

**Arvoisat Kansanedustajat,
Hyvät Lapin Kylätoimintapäivän osallistujat,**

Tuon teidän juhlapäivääne Suomen Kylätoiminta ry:n tervehdyksen ja puheenjohtaja, maaseutuneuvos Eero Uusitalon terveiset.

Suomen Kylätoiminta ry on vuonna 1997 perustettu valtakunnallinen kattojärjestö joka kokoaa yhteen maakunnalliset kyläyhdistykset, joita on 19 kpl. Päätoimistomme sijaitsee Salossa Suomusjärvellä. Toimistoväen lisäksi työtä tekevät monen eri maaseutuhankkeen työntekijät. Hankkeita on aiheista mm. jätevesiasiat, kyläapu, kylien turvallisuus, kylien liiketoimintaosaaminen ja Leader-toiminta.

Suomen Kylätoiminta ry SYTY on maaseutupoliittinen eduntekijä, mutta yhä enemmän tänä päivänä ihmisten ja järjestöjen toiminnan keskittyessä kasvukeskuksiin ja niiden läheisiin alueisiin, olemme myös yhteiskuntapoliittinen eduntekijä.

Valtion säästötoimien ja rakennemuutosten keskellä on tärkeää turvata lähidemokratia. Kylätoiminta ja kansalaisvaikuttaminen ovat oiva väline ottaa ihmiset mukaan omista asioista päättämiseen – myös suurkaupungeissa. SYTY:n toimintaa on aina ollut myös kaupunginosissa ja kortteleissa - mutta nyt entistä enemmän.

EU-rakenneohjelmien tultua auttamaan aluekehittämisessä, huomattiin että melkein koko Suomi on Eurooppa-mittakaavalla MAASEUTUA. Toimijoissa joillekin tuottaa suurta vaivaa erottaa maaseutu ja maatalous toinen toisistaan. Kun esimerkiksi puhutaan maaseutuasumisesta, puhutaan myös elinkeinoista, ja huonopa siinä on olla puhumatta alkutuotannosta samalla kun puhutaan jatkojalostuksesta ja palveluista. Yhtä kaikki SYTY puhuu ihmisten asioista ja tekee ihmisten asioita.

Ensin henkilökohtaisesti haluan onnitella Lapin kylätoimijoita pitkäkestoisesta ja yhä jatkuvasta paikallistoiminnasta. Monet maakunnat seuraavat teidän askelissanne. Asun itse Keski-Suomessa, Viitasaarella, Rovaniemi-Helsinki valtatie kinalossa, ja siellä meillä kylätoiminta on käynnistynyt vasta 15 vuotta sitten. Ja teillä vietetään jo 24. kyläpäivää!

Puheenjohtaja Eero Uusitalo ilahtui voidessaan syyskuussa Kuntamarkkinoilla leipoa Rovaniemen kaupunki Suomen kylämyönteisimmäksi kunnaksi. Suomen Kylämyönteisin kunta –kilpailu on SYTY:n ja Kuntaliiton järjestämä. Titteli annettiin nyt vasta toisen kerran, edellinen voittaja oli Pohjois-Karjalan Iloantti. Kilpailu osoittaa, että lukuisissa kunnissa ja kylissä tehdään arvokasta ja toimivaa yhteistyötä, joka vie kuntien ja kylien kehittämistä eteenpäin.

Ei ole sattumaa, että Rovaniemi palkittiin. Rovaniemi on lähidemokratian kehittäjänä pitkäaikainen toimija ja edelläkävijä – muiden kuntien kannattaa vakavasti harkita miten voivat sitä seurata. Yläkemijoen aluelautakunta -ratkaisusta saatavia kokemuksia kannattaa ottaa omaan käyttöön ja tapaa levittää edelleen. Jopa itse Rovaniemikin lisää mallin käyttöä muille alueilleen. Suora demokratia ei ota keneltäkään pois, se lisää läpinäkyvyyttä ja antaa asioiden valmistelun niiden käsiin, jotka asiansa tuntevat - ja välittävät päätösten vaikutuksesta yksittäiselle kuntalaiselle.

Kylät antavat elinvoimaa kunnille. Monenlaiset kylät, kunnat ja alueet ovat Suomen vahvuus. Alueiden vahvuudet voidaan saada palvelemaan koko yhteiskuntaa ja sen kilpailukykyä. Kuntien ja kuntalaisten vuoropuhelun on oltava kaksisuuntaista. Nyt on lähidemokratian nousun aika.

On myös kuntavaaliaika. Turuilla ja toreilla kysytään kahviteltoissa onko sinun hyvä olla, mitä sinulta puuttuu, mitkä ovat sinulle tärkeitä asioita? Alueellinen lähidemokratia ja kylien kehittäminen ovat myös näihin kuuluvia teemoja. Uusi kuntalaki valmistunee vuonna 2014 – nyt on aika toimia ja vaikuttaa. Ja ottaa se vastuu jo kuntavaaleissa. Mistä asioista tulevaisuuden kunta päättää?

Lähidemokratiasta valmistui syyskuussa laaja ja perusteellinen selvitys: Alueellista demokratiaa? – Lähidemokratian toimintamallit Suomen kunnissa. Selvityksen tekijät Ritva Pihlaja ja Siv Sandberg päätyivät suomalaisten ja pohjoismaisten esimerkkien pohjalta esittämään kolme mallia. Ensimmäinen vaihtoehto on nimeltään 'Kukoistava kansalaisyhteiskunta'. Muut mallit ovat 'Vahvat aluelautakunnat' ja 'Lähikunnat'. Minkä tahansa mallin kunta ja yhteiskuntamme valitseekaan, malli, organisaatio ja järjestelmä eivät tee mitään. Ihmiset tekevät.

Kyläsuunnitelma on yhteinen näkemys kylän nykytilasta ja sen kehittämismahdollisuuksista. Suunnitelmassa kerrotaan kylän päämääristä, mahdollisuuksista ja uhista. Se sisältää myös käytännön toimenpiteitä lähivuosille. Kuntien kannattaa hyödyntää kyläsuunnitelmia toiminnassaan ja suunnittelussaan. Kunnan oma maaseutuohjelma voi perustua olemassa oleviin kyläsuunnitelmiin.

Hyvin ajankohtaista on huomioida suunnittelussa kylän turvallisuusnäkökulma. Valtion tuottavuusohjelmassa viranomaisvallan ja julkisen sektorin palveluja kehitetään ja keskitetään – asiointipalvelut siirtyvät verkkoon ja toiminta muuttuu sähköiseksi – tai sitä jopa ei ole olemassakaan kun joudutaan valitsemaan mitä voidaan tehdä ja missä.

Pelastusviranomaisen tai poliisipartio tulee paikalle, mutta todennäköisellä viiveellä. Tämä edellyttää meiltä kansalaisilta omaa varautumista, yhteen hiilen puhaltamista ja omatoimisuutta oman arjen turvallisuuden suhteen. Itse työskentelen SYTY:ssä Naapurivallalla hyvinvoivia kyliä –hankkeessa ja pidän erityisen tärkeänä sitä että saamme ihmiset ensin ajattelemaan samaan suuntaan ja sitten tekemään asioita samaan suuntaan. Yhdessä olemme enemmän. Käsitettä kylävaste ei ole vielä valtakunnallisesti määritelty, mutta kun kylätoiminta liittyi vapaaehtoisen pelastuspalvelun verkostoon yhdeksi sen 49 järjestöksi, meillä ainakin on työkalu jolla operoida. Mitä muita keinoja meillä on?

Kylissä tulisi nimetä kyläyhdistyksen hallitukseen tai johtokuntaan henkilö joka toimii kylän turvallisuusasioiden tiedonvälittäjänä. Hän ei ole pelastaja tai ainut arjen turvallisuuden työntekijä kylässä, vaan hän on solmuhenkilö, joka välittää kyläyhdistyksen hallitukselle turvallisuusasioiden tietoa, jota kunta ja viranomaiset hänelle tuottavat. Hän toimii alhaalta ylöspäin tiedon tuottajana - mitä kylä tarvitsee, millaista koulutusta, mitä harjoituksia, mitä verkostoja jne.

Kylätaloille ja seurantaloille paloviranomaiset tekevät omat säännönmukaiset käyntinsä. Kylän tilaisuuksiin, joihin osallistuu yli 200 kävijää, tehdään pelastussuunnitelmat ennakkoon – yhdessä mietitään asioita ennakoiden ja omaa toimintaa kehittäen. Kylällä voidaan tehdä katselmuksia ja kylän turvallisuuskävelyjä yhdessä kyläläisten, tiehallinnon ja kunnan kanssa. Kylätalolle voidaan koota varmuusvarastoa häiriötilanteita varten – kun kyläkaupat ja elintarvikekioskit ovat kaukana. Näitä kaikkia seikkoja voidaan kyläsuunnitelmaan kirjata ja niitä miettiessä yhdessä löytää ongelmiin ratkaisuja. Ei ole valittamisen aika – on tekemisen aika!

Palvelut syntyvät yhteistyöllä. Palveluiden järjestämisen haasteet maaseudulla kasvavat. Maaseudun asukkaille toimivat ja kohtuullisesti saavutettavissa olevat palvelut ovat inhimillisen arjen kannalta välttämättömiä. Kuntien ja niin yksityisen sektorin kuin paikallistoimijoidenkin välistä yhteistyötä on lisättävä edelleen kaikessa palveluiden tuottamisessa. Niitä voidaan järjestää myös sähköisesti, liikkuvissa palvelupisteissä tai kokonaan uusilla tavoilla kuten Etelä-Karjalan Mallu-palveluauto tai Naantalin Velkuan saaren Kummeli –monipalvelukeskus. Mutta ihmisten yhdenvertaisuus ja palvelujen saatavuus ei saa häiriintyä. Pitää antaa osaamista ja keinoja tehdä näitä sähköisiä temppuja. Laajakaistaa upotetaan rahan kanssa maahan, samaan aikaan tulee kansalaisten osaamista kehittää ja antaa heille asiointiapua ja vertaistukea. Tarvitaan koulutusta ja innovaatioita.

Kylä kehittyy yhteisillä hankkeilla. Kylien kehittämissä tärkeä merkitys on onnistuneilla hankkeilla, joiden toteuttamista kunnat tukevat monin tavoin. Oli ilahduttavaa kuulla eilen Pellon kunnanjohtajan kertomana miten Pello tukee kyliä ja niiden kehittymistä.

Paikallistoiminnan merkitys on nyt jo suuri mutta sitä kannattaa kehittää edelleen. Siinä meillä on hyvä yhteistyöperinne kylätoimijoiden ja Leader-yhdistysten kanssa. Suomen maaseutualueilla on 55

toimintaryhmää ja koko Euroopassa niitä on n. 850. Leader- toimintaryhmät ovat alueen asukkaiden yhteenliittymiä, joiden tehtävänä on kannustaa maaseudun asukkaita kehittämään omaa kotiseutuaan, lisäämään sen viihtyisyyttä sekä synnyttämään uusia työpaikkoja ja yrityksiä. Toimintatapa tarjoaa myös kanavan vaikuttaa oman asuinalueensa asioihin.

Lapissa toimivat neljä Leader-toimintaryhmää (Kyläkulttuuria tuntureitten Lapissa ry, Outokaira tuottamhan ry, Peräpohjan kehitys ry ja Pohjoisimman Lapin Leader ry). Uuden ohjelmakauden 2014-2020 valmistelutyö on alkanut ja strategioita rakennetaan. Paikallistoimijoiden ja kyläväen tulee olla aktiivisina mukana näissä talkoissa. Oman kylän tulevaisuuteen voi vaikuttaa myös ottamalla kantaa Leader-ohjelmien sisältöön. Tehän ne kentät ja kairan tarpeet tunnette parhaiten. Kannustan teitä olemaan rohkeita ja ennakkoluulottomia uusia ideoita ja elinvoimaa etsiessänne!

Muutama harmaasävyinen ajatus tulevaisuuteen ja talouteen... Maaseutupoliittisen kentän valtionapuun kohdistuu leikkauspaineita kun koko maan talous on tiukoilla. Hallituksen budjettiriihen puintisatona maaseututoimijoiden kuten kylätoiminnan ja maaseutupoliittisen yhteistyöryhmän YTR:n avustuksia aiotaan leikata. Rahoituksemme tulee valtionapuna Työvoima –ja elinkeinoministeriön määrärahoista. SYTY:n kautta valtionapu kulkee niille 19 maakunnalliselle kyläyhdistykselle, joiden toiminnan tukemiseen raha on tarkoitettu - ja tarpeen. Sillä rahalla maksetaan maakunnallinen kyläasiamiestoiminta, paikallinen neuvonta ja koulutukset, kylärekisterit ja –portaalit sekä kylien, kuntien ja maakuntaliittojen välinen suhdetoiminta. Joissakin maakunnissa – kuten Keski-Suomi ja Pohjois-Karjala - kylätoimijat ja järjestöväki on perustanut lisäksi maakunnallisia foorumeita, jotka toimivat yhteistyöelimenä maakuntaohjelmien suunnittelussa, palvelujen kehittämisessä ja kolmannen sektorin kokoajana.

Mikä voi olla paikallistoiminnan ja lähidemokratian hinta? Kuinka suuremmissa kunnissa järjestetään kansalaisvaikuttaminen ja kuuleminen? Mikä merkitys on sillä että ihmiset saavat vaikuttaa omiin asioihinsa ja olla paikallisesti mukana kehittämisessä - omilla panoksillaan – talkootyönä ja asiantuntijoina? Yhteishankkeissa valtionapu, muu julkinen raha tai EU-raha on vain osa kokonaisuutta. Kun julkinen osuus pienenee, pystyykö pieni järjestötaho kasvattamaan omaa osuuttaan peittääkseen syntyvän valtioapuvajeen? Heitetäänkö lapsi pesuveden mukana?

Paikallistoimintaan annettu julkinen kolikko toimii hiivana taikinassa. Se aikaansaa moninkertaisen vaikutuksen, joka voi jäädä syntymättä ja päivänvalon näkemättä jos sille ei anneta sen ansaitsemaan arvoa, merkitystä ja kumppanuutta. Kun eduskunta käsittelee valtion keltaista budjettikirjaa tulevalle vuodelle, toivon että sieltä lappilaisten kansanedustajien kopion reunakaneetista löytyy huomautus ja huutoimerkki maaseutupoliittisen toiminnan tukemiseksi.

Kylätoiminta on paikalliskehittämisen ja paikallisvaikuttamisen työkalu jota kunnat tarvitsevat ja kuntien asukkaat tarvitsevat. Olemme olemassa ihmisiä ja ihmisen kokoisia asioita varten. Maaseutupoliitikkaan tarvitaan viisi tasoa; kansainvälinen, kansallinen, alueellinen, kunta ja kylä. Globaalin toiminnan kielteisiä vaikutuksia lieventämään tarvitaan paikallinen kehittäminen, lokaali toiminta. Toivotan teille hyvää kylätoimintapäivää ja toiveikkaita ajatuksia kohti lappilaisten kylien kehittymistä!